

Kompetencje kluczowe w edukacji

*„Nie musisz być wielki, żeby zacząć,
ale musisz zacząć, żeby być wielkim!”*

Zig Ziglar

Opracowanie: Dorota Maksymczak

doradca metodyczny

Skoro pięćdziesiąt procent zdolności do nauki rozwija się w ciągu pierwszych czterech lat życia, a kolejne trzydzieści procent do ukończenia ośmiu lat, to programy rozwojowe dla okresu wczesnego dzieciństwa powinny być traktowane jako najwyższy priorytet.

Gordon Dryden, Jeannette Vos1

Cel ogólny:

Zapoznanie uczestników szkolenia z pojęciem, historią, celem wprowadzenia kompetencji kluczowych do edukacji.

Zrozumienie korzyści płynących z kształtowania kompetencji kluczowych.

Cele szczegółowe (efekty) Uczestnik szkolenia:

- charakteryzuje pojęcie kompetencji,
- wyjaśnia czym są kompetencje kluczowe zgodnie z zaleceniami Parlamentu Europejskiego i Rady Europy,
- definiuje 8 kompetencji kluczowych określonych przez Parlament Europejski i Radę Europy,
 - wyjaśnia korzyści płynące z kształtowania kompetencji kluczowych dla przygotowania dzieci i młodzieży do dorosłego życia i funkcjonowania na rynku pracy.

Tylko ci, którzy znają swoją wartość, są w stanie podjąć autentyczną ocenę własnej pracy.

Odsłaniając słabości, definiując kierunki rozwoju i stawiając problemy do rozwiązania, pokazują, że chcą i potrafią kształtować rzeczywistość, że rozumieją, na czym polega zasada ciągłego doskonalenia.

(Mazurkiewicz, 2005, s. 20)

Autorefleksja

została określona przez autorów Słownika
języka polskiego w sposób następujący:

**„zastanawianie się nad samym sobą,
rozmyślanie o sobie”**

Jaka jest przydatność rozumienia przez nauczycieli potrzeby samodoskonalenia?

Zdolność do autorefleksji jest istotnym warunkiem dla procesu (procesów) **samorozumienia** (rozumienia siebie samego).

Ponadto autorefleksja ułatwia odkryć własne zainteresowania i poznać własny punkt widzenia świata. Christopher Day uznał refleksyjność za konieczny warunek dla rozwoju zawodowego każdego nauczyciela.

Autorefleksja została uznana za jedną z metod nauczania, której celem jest rozwój osoby (rozwój osobowości) ucznia.

Współczesny model edukacji obejmuje zarówno autorefleksję i myślenie krytyczne, a także planowanie procesu edukacji .

Jakie jest etyczne przesłanie autorefleksyjności dla współczesnej edukacji?

Autorefleksja ułatwia zrozumienie środowiska
oraz określenie w nim – **swojego miejsca**.

Refleksyjność, w kontekście relacji ja – inni, umożliwia poznać zarówno swoją
hierarchię wartości, jak i **moralne zasady postępowania**:

deklaruję takie (a nie – inne) wartości w pracy zawodowej, jak i w życiu...;

jestem chrześcijaninem...;

jestem rozważna w podejmowaniu decyzji...;

unikam konfliktów i konfrontacji...

Autoanaliza efektów własnej pracy pozwala poznać rozmaite elementy aktywności zawodowej nauczyciela, takie jak:

- a) planowanie biegu pracy,
- b) wielokierunkowa znajomość problematyki zajęć,
- c) (za)stosowanie odpowiednich metod nauczania,
- d) sposób przekazu i strukturyzowania wiedzy,
- e) sposób motywowania dzieci do aktywnego myślenia i samodzielnej pracy,
- f) sposób inspirowania uczniów do zainteresowania ich tematem zajęć,
- g) logiczność planu zajęć,
- h) wartość moralna przekazanej wiedzy i wartość wychowawcza przeprowadzonych zajęć,
- i) sposoby własnych zachowań, radzenia sobie,
- j) (roz)poznawanie potrzeb i możliwości dzieci,
- k) współpraca z rodziną.

Autoanaliza jako proces

Krytyczna **refleksja** na temat efektywności własnej pracy

Dokonanie **korekty** popełnianych błędów edukacyjnych

Krytyczna refleksja na temat **udoskonalenia** własnego warsztatu pracy

Rozwój zawodowy nauczyciela:

- faza wzorców metodycznych, (nauczyciel spodziewa się i oczekuje na gotowe wzorce metodyczne)

Zjawisko to występuje na początku drogi rozwoju zawodowego. Każdy nauczyciel, chcąc dobrze pracować poszukuje i stosuje w swojej pracy gotowe i w miarę wypróbowane rozwiązania metodyczne pochodzące od starszych kolegów lub też zapamiętane podczas praktyk specjalistycznych. Zatem, chętnie korzysta z gotowych konspektów, programów i planów, posługuje się przykładowymi schematami przebiegu lekcji/zajęć, narzędziami kontroli i oceny ucznia oraz innymi materiałami metodycznymi, opracowanymi przez instytucje lub osoby zajmujące się kształceniem i doskonaleniem zawodowym. W związku z taką orientacją, wielu młodych nauczycieli domaga się od instytucji organizujących doskonalenie zawodowe przedkładania im gotowych materiałów metodycznych oraz demonstrowania wzorcowych rozwiązań systemowych w trakcie pokazowych lekcji. W zależności od tego, jak zaspokajane są te żądania, tak formułuje się później opinie o przydatności tych instytucji oraz o przydatności samych materiałów do procesu dydaktyczno-wychowawczego.

- faza krytycznej refleksji,
(u nauczyciela zaczyna pojawiać się
krytyczna refleksja nad własną
pracą, nad jej rezultatami)

Po okresie poszukiwania wzorów i bezkrytycznego stosowania ich we własnej praktyce pedagogicznej, w rozwoju zawodowym nauczyciela zaczyna pojawiać się krytyczna refleksja nad przebiegiem własnego, osobistego działania i nad jego efektami, nad zastosowanymi metodami pracy, ich adekwatnością do założonych celów wychowawczych, dydaktycznych i społecznych. Nauczyciel jest w stanie stopniowo dostrzegać błędy i niedociągnięcia w swoim postępowaniu pedagogicznym. Wykorzystuje coraz bogatszą wiedzę i zdobyte doświadczenia oraz uwagi kolegów nauczycieli i doradców metodycznych. Zaczyna zastanawiać się nad źródłami swoich sukcesów i przyczynami niepowodzeń. Stopniowo też przekonuje się o istnieniu pewnych luk w swojej wiedzy merytorycznej i metodycznej. To przekonanie bywa często dość „bolesne”. Z upływem czasu, dochodzi do wniosku, że te negatywne zjawiska mogą mieć związek z nadużywaniem metod ścisłych, dosłownych, podających lub ze stosowaniem na lekcjach zawsze tych samych form organizacyjnych, z autokratycznym stylem kierowania lub z oschłym, sformalizowanym sposobem odnoszenia się do uczniów. To może być wynikiem autorefleksji nad celowością działań i zabiegów organizacyjno-metodycznych przejętych bezkrytycznie od innych nauczycieli lub przyswojonych w trakcie kształcenia. Rezultatem takiej refleksji bywa albo frustracja, albo pojawiająca się gwałtowna chęć zmiany swojego funkcjonowania, bowiem nauczyciel jest w stanie dostrzegać związki przyczynowo-skutkowe pomiędzy efektami a metodami pracy.

- faza samokontroli (samooceny) nauczyciela (okres pogłębiania się samowiedzy nauczyciela i rozwijania umiejętności samokontroli i oceny własnych działań pedagogicznych).

Nadchodzi etap w rozwoju nauczyciela, kiedy musi stale pogłębiać wiedzę pedagogiczną, psychologiczną i specjalistyczną oraz dokonywać krytycznej refleksji nad własną działalnością dydaktyczną i wychowawczą. Przymus ten jest odczuwany jako wewnętrzna siła „napędowa”, czasami jako niepokój emocjonalny, i dotyczy tych nauczycieli, którzy chcą więcej wiedzieć o rozwoju psychomotorycznym dziecka, jak z nim pracować, jakie podejmować możliwie skuteczne działania i z kim się kontaktować dla poprawy funkcjonowania dziecka.

Dzięki temu, nauczyciel zdobywa coraz bogatszą wiedzę o sobie samym, o tym co potrafi, co może zrobić, a czego mu nie wolno. Ta samowiedza ułatwia kontrolę, regulowanie własnych zachowań i emocji.

Pogłębieniu samowiedzy i towarzyszącemu jej rozwojowi umiejętności samokontroli i samooceny służą specjalne metody, jak: microteaching i trening interpersonalny. Metody te, są mało jeszcze u nas popularne i stosowane w doskonaleniu zawodowym.

- Faza twórcza
(u nauczyciela pojawiają się
nowoczesne, nowatorskie
i twórcze działania)

Dla procesu kształtowania się nowatorskiej i twórczej postawy nauczyciela potrzebna i konieczna jest rzetelna wiedza oraz systematyczna, wnikliwa i krytyczna samoanaliza i samoocena sposobów i środków działania.

Krytyczny stosunek nauczyciela, autorefleksja wobec narzucanych mu lub przyjmowanych wzorów działania wypływa z głębokiej wiedzy.

Im większa jest jego wiedza tym zwiększone jest rozumienie istoty określonych zjawisk lub zdarzeń pedagogicznych.

Jednocześnie poszerza się możliwość krytycznego wartościowania własnych i cudzych działań.

Wiedza umożliwia nauczycielowi samodzielne podejmowanie prób nowych rozwiązań organizacyjno metodycznych w procesie wychowania dziecka i procesie jego socjalizacji.

Jest to niepowtarzalna okazja i możliwość sprawdzania słuszności teorii pedagogicznej w konkretnym działaniu dydaktycznym.

Autoewaluacja nauczyciela w przedszkolu:

Umiejętności

Własna aktywność

Diagnozowanie

Posiadam własne metody poznania dziecka

Potrafię wspomagać dziecko w rozwoju

Wiem, jak postępować z dziećmi posiadającymi deficyty rozwojowe

Treści programowe i ich interpretacja

Treści programowe ukierunkowują moją pracę

Dobieram treści programu

Dobieram środki i metody dydaktyczne

Własna kreatywność

W mojej pracy używam nowoczesnych metod nauczania

Wpływam na wszechstronny rozwój dzieci

Dbam o bezpieczeństwo i zdrowie dzieci

W zakresie nauczania dzieci:

- a) prawidłowość (zgodność z pedagogiką i psychologią, a również zgodność z obowiązującą podstawą programową,
- b) umiejętność tworzenia spójnego procesu nauczania, w aspekcie logicznej ciągłości zajęć oraz w aspekcie prezentacji problemu z różnych perspektyw – zgodnie z założeniami edukacji zintegrowanej,
- c) przygotowanie (jakość przygotowania) do prowadzenia analizowanych zajęć,
- d) indywidualizowanie procesu nauczania,
- e) umiejętność nawiązywania do wiedzy uczniów i do ich doświadczeń,
- f) systematyczność i różnorodność form w sferze oceniania wiedzy i umiejętności uczniów,
- g) udzielanie pomocy uczniom w przezwyciężaniu ich niepowodzeń szkolnych,
- h) udzielanie pomocy uczniom w rozwijaniu ich uzdolnień i zainteresowań,
- i) systematyczne podnoszenie poziomu poprzez poszerzanie zakresu swojej wiedzy i umiejętności,
- j) unowocześnianie swojego własnego warsztatu pracy.

W zakresie wychowywania dzieci i w zakresie opieki nad dziećmi:

- a) znajomość każdego dziecka w wyniku prawidłowego i pełnego zdiagnozowania osobowości a również i predyspozycji – tak psychicznych, jak i fizycznych oraz środowiska wychowawczego każdego dziecka,
- b) odpowiedzialność za wychowywanie dzieci do życia w rodzinie, w lokalnej społeczności, w polskim narodzie i w europejskim społeczeństwie współczesnej Unii Europejskiej,
- c) otoczenie indywidualną opieką każdego dziecka dla: zapewnienia jemu wszechstronnego rozwoju oraz umożliwienia zdobywania wielokierunkowej wiedzy, Analiza efektów edukacyjnych
- d) kształtowanie u dzieci właściwej postawy moralnej i społecznej, poprawnych zachowań etc.,
- e) odpowiedzialność za życie, zdrowie i bezpieczeństwo każdego dziecka,
- f) systematyczność kontroli obecności dzieci na zajęciach,
- g) otoczenie opieką dzieci z rodzin patologicznych i rodzin zagrożonych patologią

Ponadto nauczyciele powinni uwzględnić w opracowanych przez siebie arkuszach autoanalizy takie aktywności, jak:

- a) współpraca z rodzicami, z dyrektorem szkoły oraz radą pedagogiczną, z pedagogiem oraz z psychologiem, z poradnią psychologiczną, a niekiedy – gdy wymaga tego dobro dziecka/dzieci – z kuratorem sądowym, z policją oraz ze służbą zdrowia etc.,
- b) koordynowanie aktywności wychowawczej z wszystkimi innymi nauczycielami,
- c) stosowanie nagród i kar, a także organizacja wycieczek edukacyjnych,
- d) organizacja okolicznościowych imprez klasowych, etc.

Kto powinien być autorem „arkusza analizy efektów pracy własnej” ?

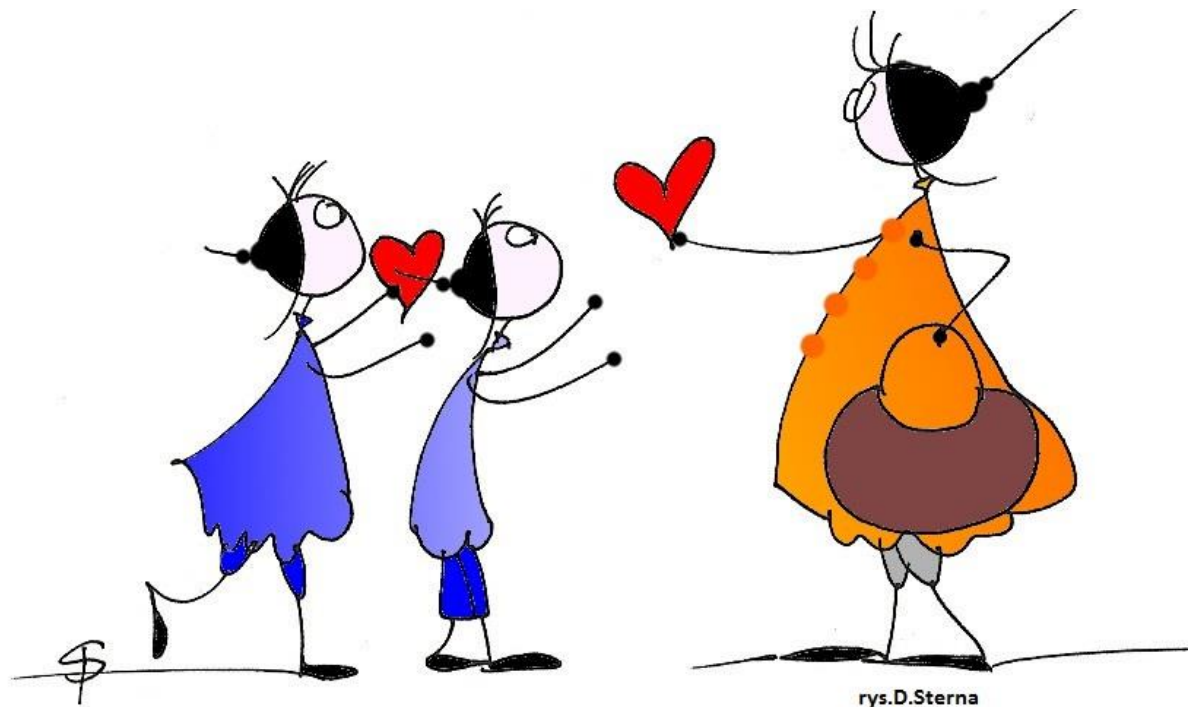
Odpowiedź na to pytanie powinna uświadomić nauczycielowi fakt, że on powinien podjąć próbę opracowania „arkusza analizy efektów pracy własnej” dla swoich własnych potrzeb.

Oczywiście, ten arkusz nie może być postrzegany przez nauczyciela jako metoda oceniania własnych efektów zawodowych, ale powinien być dla niego istotną inspiracją do podjęcia wysiłku na rzecz doskonalenia siebie samego i doskonalenia własnej pracy

1. Czy jestem szczęśliwa/szczęśliwy, że jestem nauczycielką/ nauczycielem?
1. Jeżeli był(a)bym dzieckiem, uczennicą/ucznem, czy byłabym/czy byłbym zadowolony -a/-y z osoby takiego nauczyciela/takiej nauczycielki, jaką (jakim) sam(a) jestem?

Szczera odpowiedź nauczyciela na te właśnie dwa pytania pozwala mu poznać siebie w swoim zawodzie.

Śmieję się i wybaczam sobie

*– z pewnością będziesz popełniać błędy, ucz się na nich,
śmieję się z nich i wybaczam sobie.*

Jutro jest nowy dzień!

Pamiętaj o tym, co poszło dobrze

– będziesz mieć zarówno dobre, jak i złe dni. Czasem trudno pamiętać te dobre. Ciesz się ze swoich sukcesów i czerp z nich naukę

– tak samo, jak z błędów!!!

Ćwiczenie

- W małych grupach porozmawiajcie przez 5 minuty nt.: Co to jest kompetencja?
- Potem wspólnie stworzymy mapę skojarzeń

nt. pojęcia

KOMPETENCJI

Co to jest kompetencja?

Kompetencja to

wiedza,

umiejętności

i postawy.

Jak kształtujemy kompetencje:

1. Świadomie:

od **nieświadomej niekompetencji** (nie wiem, że nie wiem/umiem),
poprzez **świadomą niekompetencję** (wiem, że nie wiem/umiem),
świadomą kompetencję (wiem, że wiem/umiem)
aż do **nieświadomej kompetencji** (nie wiem, że wiem/umiem)

2. Poprzez obserwację i naśladowanie – modelowanie. To proces nieświadomego nabywania jakiejś kompetencji.

Ćwiczenie

Kompetencje kluczowe w praktyce:

- Z dostępnych materiałów proszę skonstruować pojazd, który pojedzie z pomocą powietrza?

Podsumowanie ćwiczenia

- Jak się czuliście podczas wykonywania zadania?
- Co stanowiło dla Was trudność- wyzwanie?
- Jak sobie z tym poradziliście?
- Jakie umiejętności - kompetencje musieliście wykazać, aby wykonać to zadanie?

Czym są kompetencje kluczowe?

Przez kogo zostały określone?

Termin „kompetencje kluczowe”

Symposium Rady Europy - luty 1996 r.

Co ma połączyć wszystkich absolwentów szkół w UE skoro systemy edukacyjne stanowią dziedzictwo kulturowe narodu i nie można ich ujednolicić?

Jakie kompetencje są najważniejsze dla wszystkich młodych Europejczyków i dla budowania wspólnej Europy?

Gdy w Polsce rozpoczęto przygotowania do reformy systemu edukacji (1998), kompetencje kluczowe sformułowane w Bernie stały się bardzo istotnym elementem podstawy programowej

Cele i tło

W związku z postępującą globalizacją Unia Europejska staje przed coraz to nowymi wyzwaniami, dlatego też każdy obywatel potrzebuje szerokiego wachlarza kompetencji kluczowych, by łatwo przystosować się do zmieniającego się świata, w którym zachodzą rozliczne wzajemne powiązania.

Edukacja w swym podwójnym - społecznym i ekonomicznym wymiarze ma do odegrania zasadniczą rolę, polegającą na zapewnieniu nabycia przez obywateli Europy kompetencji kluczowych, koniecznych, aby umożliwić im elastyczne dostosowanie się do takich zmian

Zaleca się państwom członkowskim, m.in.:

- rozwijanie oferty kompetencji kluczowych dla wszystkich w ramach ich strategii uczenia się przez całe życie, w tym strategii osiągnięcia powszechnej alfabetyzacji,
- kształcenie i szkolenie wszystkich młodych ludzi w celu rozwijania kompetencji kluczowych na poziomie dającym im odpowiednie przygotowanie do dorosłego życia oraz stanowiącym podstawę dla dalszej nauki i życia zawodowego,
- umożliwianie osobom dorosłym rozwijania i aktualizowania kompetencji kluczowych przez całe życie.

Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2006/962/WE)

Określono osiem kompetencji kluczowych, które stanowią połączenie wiedzy, umiejętności i postaw uważanych za niezbędne dla potrzeb samorealizacji i rozwoju osobistego, aktywnego obywatelstwa, integracji społecznej oraz zatrudnienia:

1. porozumiewanie się w języku ojczystym;
2. porozumiewanie się w językach obcych;
3. kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo - techniczne;
4. kompetencje informatyczne;
5. umiejętność uczenia się;
6. kompetencje społeczne i obywatelskie;
7. inicjatywność i przedsiębiorczość;
8. świadomość i ekspresja kulturalna.

KK a moja praca • Z kartki A4 wydrzyj „ludzika”

- Napisz na nim odpowiedzi na pytania
- Porozmawiaj z innymi o efektach swojej pracy

Jaka wiedza jest mi potrzebna do wykonywania zadań na zajmowanym stanowisku pracy?

Jakie postawy pomagają mi w wykonywaniu pracy ?

Jakie posiadasz umiejętności, by dobrze wykonywać swoje zadania?

Nowoczesna szkoła musi się
zmienić,
aby przygotować uczniów do życia
i funkcjonowania w XXI wieku

Co zmieniło się w naszej rzeczywistości od 1997:

- MP3
- MP4
- YOU TUBE
- 9/11 - zamach 9 września 2001
- Google
- Smartfony
- Call centres
- Harry Potter
- Tania produkcja w Chinach
- Banki on line
- Reality Television
- Fotografia cyfrowa
- Ebay/Allegro & On line zakupy
- Supermarkety
- Poszerzenie UE i wprowadzenie Euro (waluty europejskiej)
- Tanie linie lotnicze
- Portale społecznościowe: Facebook, Second Life

Biorąc pod uwagę m.in. dynamikę zmian społecznych, rynku pracy, rozwoju nowych technologii, wyłonionych zostało **8 kompetencji kluczowych**:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje językowe;
- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie przedsiębiorczości;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Autorzy dokumentu zalecają wszystkim państwom członkowskim Unii Europejskiej, aby w ramach własnych wewnętrznych systemów edukacji, kierowali uwagę na kształtowanie kompetencji kluczowych, zwłaszcza w trakcie edukacji formalnej, w trakcie której można uzyskać realny wpływ na ich rozwijanie.

Prof. Stefan M. Kwiatkowski podkreśla: *Jeżeli przyjmiemy, że znakiem firmowym przyszłości jest zmiana, to podstawową – perspektywiczną kompetencją jest niewątpliwie zdolność do efektywnego reagowania na pojawiające się nowe elementy rzeczywistości. Wymaga to rozwoju swojego rodzaju kompetencji nadrzędnych, które charakteryzuje nie tylko gotowość na zmiany, lecz także aktywny udział w ich kreowaniu, a następnie w rozwiązywaniu problemów (napięć) pojawiających się nieuchronnie na styku starego i nowego porządku społecznego oraz gospodarczego.*

Kompetencje kluczowe uczniów, zgodnie z podstawą programową kształcenia ogólnego, należy kształtować na **wszystkich etapach edukacyjnych:**
w przedszkolu
w szkole podstawowej
w szkole ponadpodstawowej.

Jedynym wyznacznikiem edukacji **nie mogą być** wyłącznie egzaminy zewnętrzne.

Nie mniej ważne, a może ważniejsze, są umiejętności, których nie bada się testami egzaminacyjnymi, a które jednak należy kształtować zgodnie z zapisami podstawy programowej.

Zadania przedszkola w nowej podstawie programowej a kompetencje kluczowe

W zadaniach przedszkola wyszczególnionych w nowej podstawie programowej pojawia się wiele stwierdzeń zobowiązujących nauczycieli do kształtowania u dzieci kompetencji kluczowych,

np. □ „**Wspieranie samodzielnej dziecięcej eksploracji22 świata, [...] z poszanowaniem indywidualnych potrzeb i zainteresowań**”
– inicjatywność i przedsiębiorczość, świadomość i ekspresja kulturalna, kompetencje społeczne i obywatelskie, kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne.

- „Wzmacnianie poczucia wartości, indywidualność, oryginalność dziecka oraz potrzeby tworzenia relacji osobowych i uczestnictwa w grupie” – kompetencje społeczne i obywatelskie, świadomość i ekspresja kulturalna.
- „Tworzenie sytuacji sprzyjających rozwojowi nawyków i zachowań prowadzących do [...] dbania o zdrowie, sprawność ruchową i bezpieczeństwo, w tym bezpieczeństwo w ruchu drogowym” – kompetencje społeczne i obywatelskie.
- „Przygotowywanie do rozumienia emocji, uczuć własnych i innych ludzi oraz dbanie o zdrowie psychiczne [...]” – kompetencje społeczne i obywatelskie.
- „Tworzenie sytuacji edukacyjnych budujących wrażliwość dziecka, w tym wrażliwość estetyczną, w odniesieniu do wielu sfer aktywności człowieka: mowy, zachowania, ruchu, środowiska, ubioru, muzyki, tańca, śpiewu, teatru, plastyki” – porozumiewanie się w języku ojczystym, porozumiewanie się w językach obcych, kompetencje społeczne i obywatelskie, świadomość i ekspresja kulturalna.

- „Tworzenie warunków pozwalających na bezpieczną, samodzielną eksplorację otaczającej dziecko przyrody, stymulujących rozwój wrażliwości i umożliwiających poznanie wartości oraz norm odnoszących się do środowiska przyrodniczego, adekwatnych do etapu rozwoju dziecka” – podstawowe kompetencje naukowo-techniczne, kompetencje społeczne i obywatelskie.

- „Tworzenie warunków umożliwiających bezpieczną, samodzielną eksplorację elementów techniki w otoczeniu, konstruowania, majsterkowania, planowania i podejmowania intencjonalnego działania, prezentowania wytworów swojej pracy” – podstawowe kompetencje naukowo-techniczne, kompetencje społeczne i obywatelskie, inicjatywność i przedsiębiorczość, świadomość i ekspresja kulturalna, porozumiewanie się w języku ojczystym.

- „Systematyczne wspieranie rozwoju mechanizmów uczenia się dziecka, prowadzące do osiągnięcia przez nie poziomu umożliwiającego podjęcie nauki w szkole” – umiejętność uczenia się.

- „Tworzenie sytuacji edukacyjnych sprzyjających budowaniu zainteresowania dziecka językiem obcym nowożytnym, chęci poznawania innych kultur” 23 – umiejętność porozumiewania się w językach obcych, kompetencje społeczne i obywatelskie.

1. Kompetencje rozumienia i tworzenia informacji:

▪ Metoda JIGSAW:

- <https://www.wychowaniefiz.pl/arttykul/metoda-jigsaw-czyli-wyprobuj-ukladanke-na-lekcji>

▪ Metoda tekstu przewodniego

-

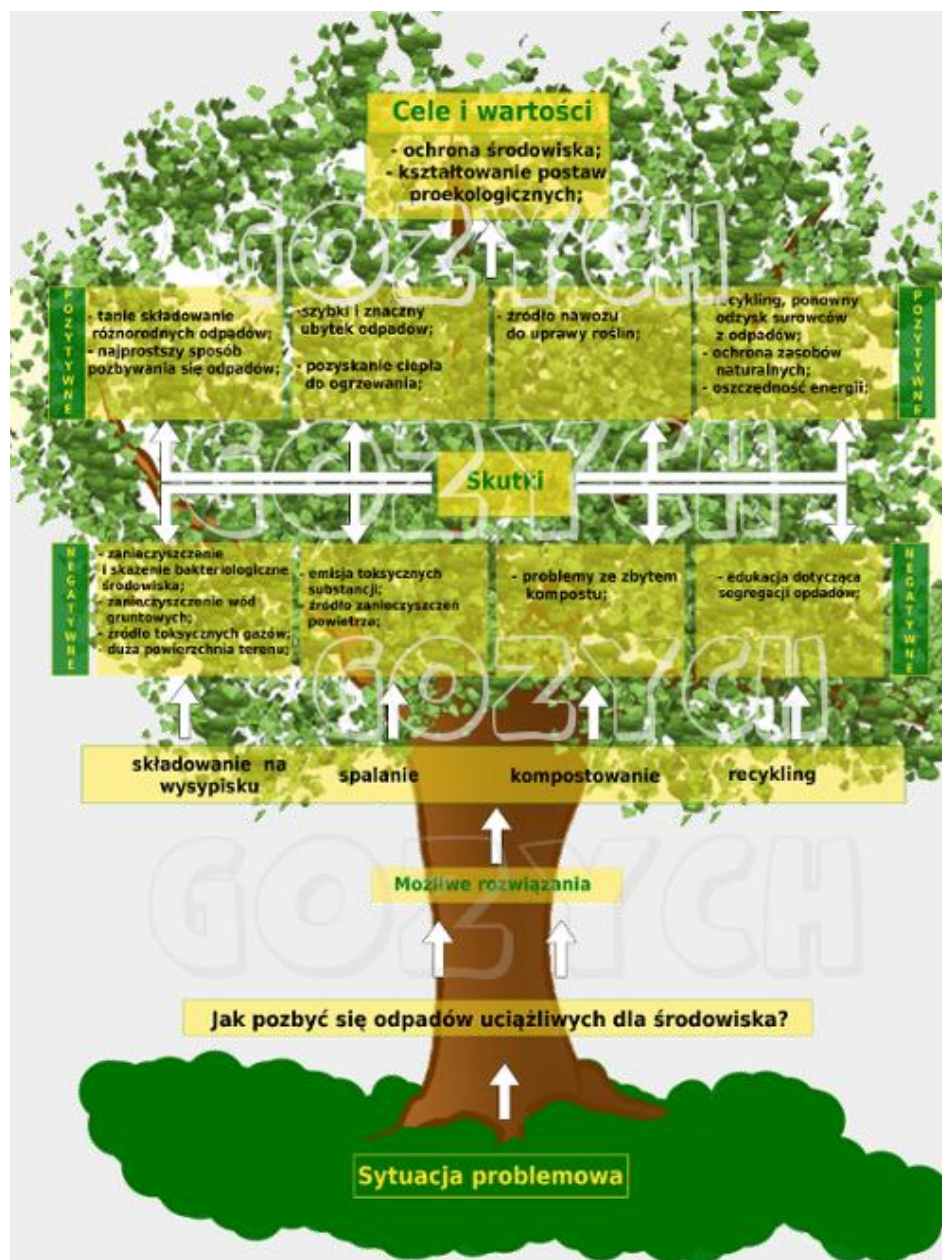
http://www.interklasa.pl/portal/index/strony?mainSP=subjectpages&mainSRV=lwych&methid=6102699&page=subpage&article_id=319804&page_id=16969

▪ Praca z tekstem źródłowym za pomocą pytań ukierunkowanych

▪ Metody aktywizujące:

- mapa mentalna - https://witalni.pl/baza_wiedzy/mapy-mysli/
- Metaplan - <https://www.szkolazklasa.org.pl/wp-content/uploads/2016/11/Metaplan.pdf>
- drzewko decyzyjne .

Drzewko decyzyjne

2. Kompetencje językowe:

✓ Metoda projektu edukacyjnego:

- https://doskonaleniewsieci.pl/Upload/ceo/dkk/metoda_projektu_edukacyjnego_katarzyna_soltan-mlodozieniec.pdf

✓ Ćwiczenia bazujące na pracy w parach lub w grupach

– dyskusja/debata, metody twórczego rozwiązywania problemów

✓ Burza mózgów

W szkole powinny być organizowane wydarzenia związane z językami obcymi, np. konkursy, wystawy, seanse filmowe, spotkania czytelnicze, dni języków obcych, zajęcia teatralne, udział w programach europejskich typu eTwinning, umożliwiające uczniom kontakt z rodzimymi użytkownikami języka oraz innymi użytkownikami języka docelowego.

3. Kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii:

- **metoda projektu edukacyjnego, w tym projekt badawczy:**

<https://znaczenia.com.pl/znaczenie-projekt-badawczy-co-to-jest-pojecie-i-definicja-znaczenie/>

- **metoda WebQuest:**

<https://szkola-podstawowa.edu.pl/metoda-webquest/>

- **obserwacja, doświadczenie, eksperyment**

- **wycieczki edukacyjne, w tym wycieczki wirtualne**

- **zajęcia terenowe**

- **metoda problemowa** (np. burza mózgów, drzewo decyzyjne, metaplan, analiza SWOT, symulacja i odgrywanie ról) w tym Problem Based Learning (PBL)

Analiza SWOT

Strengths (**mocne strony**),
Weaknesses (**słabe
strony**), *Opportunities*
(**szanse** potencjalne lub
zaistniałe w otoczeniu),
Threats (**zagrożenia**
prawdopodobne
lub istniejące w otoczeniu)

Problem Based Learning
- Uczenie się oparte na problemach

4. Kompetencje cyfrowe:

- ☐ **metoda projektu edukacyjnego**
- ☐ **metoda WebQuest**
- ☐ **grywalizacja np. Kahoot, Learning Apps**
- ☐ **praca w oparciu o programy/aplikacje**
– **Padlet, Canva, Glogster, dysk Google**

5. Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie uczenia się:

❖ **metoda projektu edukacyjnego**

❖ **metoda WebQuest**

❖ **Drama:**

<http://www.cwro.edu.pl/1152,drama+jako+metoda+nauczania+i+wychowania+wykorzystywana+w+pracy+z+dzieckiem>

❖ **dyskusja/debata, w tym debata oxfordzka:**

<https://samorzad.ceo.org.pl/material/jak-przygotowac-debate-oxfordzka>

❖ **metoda portfolio:**

<https://www.wmie.uz.zgora.pl/pracownia/?p=347>

6. Kompetencje obywatelskie:

- **metoda projektu edukacyjnego**
- **metoda WebQuest**
- **wolontariat**

Nauczyciel powinien stosować nauczanie problemowe i metody kształcące umiejętności społeczne, twórczego myślenia i rozwiązywania problemów (np. burza mózgów, drzewo decyzyjne, metaplan, analiza SWOT, symulacja i odgrywanie ról).

Oprócz tekstów autorów podręczników istotną rolę w procesie kształcenia powinny odgrywać również teksty źródłowe, słowniki, leksykony, mapy, wykresy, diagramy i zestawienia statystyczne (w tym z wyników badań opinii publicznej);

wycieczka edukacyjna (w tym wirtualna, wykorzystująca dedykowane aplikacje) do wybranych instytucji – tak krajowych, jak i międzynarodowych.

7. Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości:

➤ **metoda projektu edukacyjnego**

➤ **metoda WebQuest**

➤ **ćwiczenia terenowe** w przedsiębiorstwie,
alternatywnie, w przypadku braku możliwości wyjścia do przedsiębiorstwa,
proponuje się zorganizowanie spotkania z przedsiębiorcą,
w trakcie którego uczniowie mogą dyskutować na tematy związane
z funkcjonowaniem przedsiębiorstwa

8. Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej:

- **metoda projektu edukacyjnego**

- **udział uczniów w różnego rodzaju aktywnościach pozalekcyjnych i pozaszkolnych** (np. zespołach muzycznych, występach solowych, happeningach, przeglądach, koncertach charytatywnych, konkursach, olimpiadach artystycznych)

Szkoła powinna stwarzać warunki do obcowania z muzyką "na żywo" poprzez udział uczniów w koncertach i spektaklach muzycznych, organizowanych w szkole i poza nią oraz do publicznej prezentacji umiejętności muzycznych uczniów.

Lekcje szkolne można uzupełniać innymi formami zajęć, wśród których wymienić można:

- lekcje muzealne;

- wycieczki;

- wykłady i prezentacje na temat sztuki w instytucjach zewnętrznych (np. muzea, galerie);

- zwiedzanie wystaw;

- spotkania z wybitnymi artystami.

Ucząc się organizacji wystaw, uczniowie mogą zaprojektować własną "wirtualną" wystawę (tzw. muzeum wyobraźni) z uzasadnieniem doboru eksponowanych dzieł lub wystawę autentyczną, do której będą mogli przygotować oprawę plastyczną (zaproszenie, plakat)

Metody nauczania, które sprzyjają rozwijaniu tzw. kompetencji kluczowych to metody opierające się m.in. na samodzielnym dochodzeniu do wiedzy oraz na pracy w grupie, komunikacji w zespole, samoocenie, ocenie koleżeńskiej.

Do metod, które silnie wpływają na rozwijanie ww. kompetencji należą, m.in. metoda projektu, metoda WebQuest, doświadczenie i eksperyment, nauczanie problemowe, dyskusja, debata oraz cała gama metod tzw. aktywnych.

Metody te z założenia różnią się od zwykłych zadań szkolnych swoją unikalnością uzyskiwanych efektów nauczania.

Warto podkreślić, że metody te wzajemnie się przenikają i uzupełniają, ponieważ posiadają niewątpliwie wspólne cechy.

Istotnymi wspólnymi cechami przywołanych metod jest m.in. położenie nacisku **na aktywne i samodzielne zdobywanie wiedzy przez samego ucznia** poprzez formułowanie problemów, stawianie hipotez badawczych, odkrywanie dróg rozwiązań problemów, weryfikację własnego stanowiska, formułowanie wniosków, równocześnie angażując do tych procesów poznawczych technologię informacyjno-komunikacyjną.

Pozwalają na kształtowanie logicznego myślenia, myślenia przyczynowo-skutkowego, uczą analizy i syntezy, pozwala na twórczą kreatywność.

Równocześnie pozwalają na kształtowanie właściwych postaw społecznych, m.in. **brania odpowiedzialności za swoje działanie, punktualności, pozwalają na kształtowanie umiejętności komunikowania się, wypowiedzania się i prezentowania się na forum, planowania swojej pracy, wpływają na tworzenie się więzi z innymi osobami, uczą tolerancji.**

Kształtowanie kompetencji kluczowych u uczniów nie odbywa się ponad podstawą programową.

Kształtowanie tychże kompetencji wynika właśnie z realizacji podstaw programowych.

Twórcze rozwiązywanie problemów:

„ Słyszę i zapominam.

Widzę i pamiętam.

Robię i rozumiem ”

Konfucjusz

❖Burza mózgów:

-technika wywodząca się z psychologii społecznej, która ma na celu doskonalenie decyzji grupowych. Burza mózgów jest również formą dyskusji dydaktycznej, wykorzystywaną jako jedna z metod nauczania. Zalicza się ją wówczas do metod aktywizujących, która stanowi podgrupę metod problemowych.

❖ **Mapy Myśli – Mind Mapping** – szczególny rodzaj notowania, mający według jego twórców zwiększać efektywność pracy i zapamiętywania oraz aktywować intuicję dzięki wykorzystaniu synergicznej współpracy obu półkul mózgowych. Metoda została opracowana przez dwóch brytyjskich naukowców: Tony'ego i Barry'ego Buzana.

Twórcy metody twierdzą, że podczas sporządzania notatek w sposób tradycyjny, aktywna jest jedynie lewa półkula mózgu, odpowiedzialna za myślenie logiczne, linearność, analizę, słowa i liczby.

Dzięki użyciu oprócz słów i symboli także kolorów, rysunków oraz efektu trójwymiarowości uaktywnia się prawa półkula mózgu odpowiedzialna za wyobrażnię, rytm, postrzeganie przestrzenne, kolory i Gestalt (obraz całości) a obie półkule synergicznie ze sobą współpracują.

Celem mind mappingu jest podniesienie efektywności pracy a procesu nauki i zapamiętywania uczynienie prostszym, szybszym i przyjemniejszym. Sprzyja myśleniu twórczemu i wielokierunkowemu, a nie nudnemu i odtwórczemu.

❖ **Metoda kruszenia** (kruszenie obiektu, kruszenie idei)

Pierwszą wersję można określić jako układanie pytań, a potem działań do zadania bazowego.

„Kruszenie” przebiega tu przez następujące etapy:

- Prezentacja zadania bazowego (zapis na tablicy, wyświetlanie) i zapoznanie się z nim uczniów (zadanie jest cały czas eksponowane),
- Układanie pytań szczegółowych do polecenia „co można obliczyć” – i zapis ich na tablicy.

Zapisujemy wszystkie pytania aż do wyczerpania

(bez oceny sensowności – interesują nas pomysły, a nie jakość),

- Analiza pytań i układanie do nich działań, obliczanie do nich wyników (zapis działań obok pytań) oraz wycieranie pytań źle postawionych,
- Wybór dowolnych pytań przez ucznia i samodzielne ułożenie treści zadania o tej samej lub innej tematyce.
- Samodzielne rozwiązywanie tego samego zadania przez ucznia i zapis odpowiedzi.

❖DYWANIK POMYSŁÓW:

Jest to metoda poszukiwania, porządkowania, wykorzystywania informacji z różnych źródeł.

Pomoce: kartki 1/3 formatu A-4, mazaki, szpilki.

Cel:

- prowadzenie dyskusji w grupach nad danym problemem,
- wybór najlepszego rozwiązania.

Przebieg:

Nauczyciel zapisuje na tablicy dany problem do rozwiązania.

Uczniowie stawiają pytania, dyskutują, a pomysły zapisują indywidualnie na karteczkach

(1 kartka 1 pomysł).

Tworzymy dywanik pomysłów. W określonym miejscu, którym może być podłoga, kładziemy duży arkusz papieru, na którym uczniowie układają swoje karteczki.

Każdy uczeń otrzymuje 1 punkt i stawia go przy rozwiązaniu, które według niego jest najlepsze.

Rozwiązanie z największą liczbą punktów jest najlepsze.

❖ Metoda 635

Trzy cyfry znajdujące się w nazwie nie są przypadkowe. W sesji uczestniczy 6 osób, każda zapisuje 3 własne pomysły na kartce, a przeznaczone jest na to 5 minut. Następnie formularze przekazywane są osobie obok.

Sytuacja się powtarza, jednak tym razem wskazane jest, aby oprócz tworzenia własnych pomysłów sugerować się rozwiązaniami innych i rozwijać je. Kończymy, kiedy formularz wróci do pierwszego właściciela. Później następuje ocena. Zaletą tej zasady są konkretne ramy, które sprawiają, że każdy się wypowiada, a na końcu otrzymujemy ponad 100 potencjalnych rozwiązań. Jednocześnie formularze pomagają mniej komunikatywnym osobom wyrazić swoje zdanie. Nie musimy też ograniczać się do osób na jednym szczeblu zawodowym i wystarczy nam tylko 6 osób, co znacznie ułatwia zebranie odpowiedniej grupy.

❖ Kula śniegowa

Podczas każdej **burzy mózgów** staramy się, aby wszyscy mieli okazję wyrazić swoje zdanie oraz żeby inni mogli się nim zainspirować.

Jeśli są to nasze priorytety i nie zależy nam na ogromnej liczbie pomysłów, metoda kuli śniegowej sprawdzi się idealnie.

Po przedstawieniu tematu każdy zapisuje swój pomysł na kartce.

Wyjątkowo w tym przypadku trzeba zdefiniować go jak najdokładniej.

Kiedy wszyscy są gotowi, uczestnicy w parach dyskutują nad rozwiązaniami i tworzą jedno wspólne.

Dzieje się tak, dopóki nie powstaną dwie grupy.

Wtedy każda z nich przedstawia to, co udało się wypracować, a na koniec oba pomysły zostają ocenione.

Jest to metoda częściowo odbiegająca od tradycyjnej **burzy mózgów**.

Przede wszystkim rezygnujemy z podziału na etap generowania pomysłów i ich oceny, gdyż już podczas łączenia się w pary są one wartościowane.

Jednocześnie jako rezultat pozostają tylko dwa rozwiązania.

Utrudnieniem może być konieczność zebrania dużo większej liczby osób.

Nie możemy jednak zapomnieć o ogromnej zalecie

tej techniki, jaką jest powstanie pomysłów przedyskutowanych i dopracowanych.

1. Czy zgadzasz się ze stwierdzeniem, że autoanaliza warunkuje „sukces w pracy nauczyciela”?
2. Czym dzisiaj powinna być edukacja, aby Europejczycy (aby Polacy) dostrzegli jej wartość w rzeczywistości XXI wieku?
3. Jakie elementy powinny być przedmiotem każdej dogłębnej autoanalizy efektów pracy własnej nauczyciela przedszkola.
4. Opracuj modelowy arkusz analizy efektów pracy własnej dla nauczycieli. Uzasadnij jego wartość.
5. Jak rozumiesz stwierdzenie, że analiza efektów pracy własnej powinna być dialogiem ze sobą samym.

Indiańskie przysłowie mówi:

„ Daj mi rybę, a będę miał co jeść przez cały dzień. Naucz mnie łowić ryby, a będę miał co jeść przez całe życie”.

A detailed oil painting of a pond. The water is calm, reflecting the surrounding green trees and a blue sky with white clouds. In the foreground, there are patches of yellow and red flowers along the water's edge. The overall scene is peaceful and naturalistic.

**Nie dajemy gotowej ryby,
tylko mapę
do odnalezienia stawu!**

M. Szczygiel
2017

Netografia:

<https://www.biznesfinder.pl/poradnik/informatyka-i-telekomunikacja/myslenie-komputacyjne-czym-jest-i-na-czym-polega-85772>

<https://www.metis.pl/content/view/3397/105/>

https://mfiles.pl/pl/index.php/Analiza_SWOT -

<https://www.wychowaniefiz.pl/artykul/metoda-jigsaw-czyli-wyprobuj-ukladanke-na-lekcji>

http://www.interklasa.pl/portal/index/strony?mainSP=subjectpages&mainSRV=lwych&methid=6102699&page=subpage&article_id=319804&page_id=16969

https://witalni.pl/baza_wiedzy/mapy-mysli/

<https://www.szkolazklasa.org.pl/wp-content/uploads/2016/11/Metaplan.pdf> -

https://doskonaleniewsieci.pl/Upload/ceo/dkk/metoda_projektu_educacyjnego_katarzyna_soltan-mlodozieniec.pdf

<http://www.cwro.edu.pl/1152,drama+jako+metoda+nauczania+i+wychowania+wykorzystywana+w+pracy+z+dzieckiem>

https://samorzad.ceo.org.pl/material/jak-przygotowac-debata_oksfordzka

<https://www.wmie.uz.zgora.pl/pracownia/?p=347>

Prezentacja -Kompetencje kluczowe w edukacji.pdf

red. W. Śliwerski, Twórcze rozwiązywanie problemów, Impuls, Kraków, 1994r.

https://pl.wikipedia.org/wiki/Mapa_my%C5%9Bli

<http://www.edukacja.edux.pl/p-1307-praca-na-lekcjach-z-zastosowaniem-nowatorskich.php>

<https://www.google.com/search?q=metoda+burza>

Bożena Muchacka, Małgorzata Kaleta – Witusiak, Barbara Walasek – Jarosz, *Autorefleksja i analiza pracy własnej*, Staropolska Szkoła Wyższa w Kielcach, Kielce 2013r.

kompetencje kl ORE.pdf